

MỘT SỐ YÊU CẦU CƠ BẢN ĐỐI VỚI BÀI GIẢNG TRIẾT HỌC THEO CHUYÊN ĐỀ Ở HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ HIỆN NAY

Bùi Xuân Quỳnh

Học viện Chính trị - Bộ Quốc phòng
Email: buixuanquynh76@gmail.com

Article History

Received: 06/3/2020

Accepted: 26/3/2020

Published: 20/4/2020

Keywords

Philosophy lecture requirement, philosophy lecturer, thematic teaching, thematic philosophy.

ABSTRACT

Thematic teaching is a great orientation in education and training innovation at Political Academy. Originating from peculiarities of philosophy and the content, methodology of thematic teaching and practice of the Fourth Industrial Revolution, the article focuses on analyzing the fundamental requirements for thematic philosophy lecture in order to enhance the quality of philosophy lecture to meet the objective of titles training at Political Academy today.

1. Mở đầu

Giảng dạy theo chuyên đề, nâng cao chất lượng bài giảng là một khâu đột phá được xác định trong Nghị quyết lãnh đạo thực hiện nhiệm vụ và xây dựng Đảng bộ Học viện Chính trị. Đây là chủ trương đúng đắn dựa trên sự quán triệt sâu sắc Nghị quyết số 29-NQ/TW của Đảng về *đổi mới căn bản, toàn diện GD-ĐT, đáp ứng yêu cầu CNH, HĐH trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế*, đồng thời phản ánh thực tiễn xây dựng quân đội, bảo vệ Tổ quốc và quá trình GD-ĐT của Học viện Chính trị. Để thực hiện chủ trương này cần sự vào cuộc của tất cả các lực lượng, trong đó có đội ngũ giảng viên (GV) giảng dạy triết học ở Học viện Chính trị hiện nay.

Triết học là nội dung giảng dạy có vị trí, vai trò quan trọng trong hệ thống các môn học ở Học viện Chính trị, một trung tâm nghiên cứu, giảng dạy khoa học xã hội và nhân văn hàng đầu của quân đội và quốc gia. Nội dung giảng dạy triết học không chỉ đơn thuần là những kiến thức cơ bản về chủ nghĩa duy vật biện chứng, chủ nghĩa duy vật lịch sử, theo chương trình chuẩn do *Hội đồng Trung ương chỉ đạo biên soạn Giáo trình Quốc gia các bộ môn khoa học Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh* quy định, bởi đối tượng đào tạo ở Học viện Chính trị là đội ngũ cán bộ các cấp đã qua đào tạo trình độ đại học ở các chuyên ngành. Họ là những cán bộ (đa số là cán bộ chính trị) giữ cương vị, chức trách khác nhau, đã qua trải nghiệm thực tiễn ở các đơn vị khác nhau trên cả nước, có thời gian công tác ít nhất là 5 năm trở lên (với các đối tượng đào tạo Cao cấp lý luận chính trị, đào tạo ngắn hạn cán bộ chính trị cấp trung đoàn, sư đoàn cơ bản tuổi đời khoảng 40), mục tiêu là đào tạo theo các chức danh lãnh đạo, quản lý, chỉ huy, GV và trình độ sau đại học. Do vậy, nội dung giảng dạy triết học hướng tới nâng cao thể giới quan, phương pháp luận nhằm rèn luyện tư duy, tầm nhìn và vận dụng xem xét đánh giá thực tiễn chính trị - xã hội và trong hoạt động ở các đơn vị cấp chiến thuật, chiến dịch nhằm xây dựng quân đội, củng cố quốc phòng, bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

Bài giảng triết học theo chuyên đề mang đầy đủ các đặc điểm của bài giảng chuyên đề khoa học xã hội nhân văn nói chung, đồng thời có nét đặc thù gắn với đối tượng đào tạo và tri thức triết học. Nội dung, phương pháp của bài giảng theo chuyên đề triết học có cấu trúc trọn vẹn, mang tính hệ thống, tích hợp, phù hợp với đối tượng giảng dạy, thể hiện toàn diện lịch sử của vấn đề nghiên cứu và những nội dung chuyên sâu, cập nhật cả về mặt lý luận các vấn đề thuộc thể giới quan, phương pháp luận của triết học và thực tiễn “Cuộc cách mạng khoa học công nghệ tiếp tục phát triển mạnh mẽ kéo theo những thay đổi về khoa học quân sự và các hình thức tác chiến. Đây là thách thức rất lớn, đòi hỏi công tác GD-ĐT phải đổi mới, hiện đại chương trình, nội dung đào tạo” (Bộ Quốc phòng, 2013, tr 30-31). Mục tiêu, chương trình, nội dung, phương pháp giảng dạy triết học do đó đặt ra yêu cầu mới, cao hơn và toàn diện về bài giảng triết học theo chuyên đề. Bài viết tập trung đi sâu làm rõ các yêu cầu trong quá trình thực hiện bài giảng triết học theo chuyên đề, thông qua việc thực hiện các yêu cầu đó góp phần nâng cao chất lượng GD-ĐT đội ngũ chính ủy, chính trị viên, cán bộ chính trị ở Học viện Chính trị hiện nay.

2. Kết quả nghiên cứu

2.1. Quán triệt sâu sắc và cụ thể hóa các Nghị quyết của Đảng, Quân ủy Trung ương và Học viện Chính trị về giáo dục, đào tạo vào nâng cao chất lượng bài giảng triết học theo chuyên đề

Đổi mới GD-ĐT nói chung và thực hiện bài giảng triết học theo chuyên đề chỉ đặt trên cơ sở sự lãnh đạo, chỉ đạo tập trung, thống nhất. Do đó, đòi hỏi chủ thể tham gia quá trình GD-ĐT, đặc biệt là GV triết học cần phải quán triệt sâu sắc, triển khai thực hiện nghiêm túc các nghị quyết của Đảng, Quân ủy Trung ương về GD-ĐT (Quân ủy Trung ương, 2019), tạo ra sự thống nhất về nhận thức, thái độ và quyết tâm trong tổ chức thực hiện khâu đột phá mà Nghị quyết Đảng ủy Học viện Chính trị đề ra; quán triệt, thực hiện nghiêm túc, có chất lượng các khâu, các bước trong quá trình dạy học “Tiếp tục đổi mới mạnh mẽ và đồng bộ các yếu tố cơ bản của giáo dục, đào tạo theo hướng coi trọng phát triển phẩm chất, năng lực của người học” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2016, tr 115); chú trọng phát huy vai trò tích cực, chủ động, sáng tạo của người học, tạo sự chuyên biến rõ rệt chất lượng tự học, tự nghiên cứu của học viên.

Mỗi GV cần thường xuyên bám sát sự chỉ đạo, hướng dẫn của các cơ quan chức năng nhằm nâng cao nhận thức về bản chất và sự cần thiết giảng bài triết học theo chuyên đề. Hiện nay còn nhiều ý kiến trao đổi khác nhau về quan niệm, nội dung và phương pháp bài giảng theo chuyên đề, song các quan niệm đó đều có những nét chung thống nhất. Mỗi GV triết học phải thống nhất nhận thức, đồng thời phải vận dụng cụ thể hóa vào từng chuyên đề được phân công thực hiện; từng chủ thể cần nắm chắc quan niệm về chuyên đề; bài giảng theo chuyên đề; nội dung, phương pháp bài giảng theo chuyên đề; nắm chắc mục tiêu, chương trình môn học và chuẩn đầu ra với từng đối tượng làm cơ sở xác định mục đích, yêu cầu, nội dung và phương pháp,... của một chuyên đề triết học.

2.2. Phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của đội ngũ giảng viên triết học ở Học viện Chính trị thực hiện chuyển mạnh từ bài giảng theo chủ đề sang bài giảng theo chuyên đề

Bài giảng theo chuyên đề là xu hướng tất yếu trong quá trình đổi mới GD-ĐT ở Học viện Chính trị hiện nay. Điều này chỉ đạt được khi khơi dậy tốt nhất vai trò của từng GV giảng dạy triết học. Mặc dù bài giảng triết học theo chuyên đề đã được thực hiện ở Khoa triết học Mác - Lênin những năm qua, tuy nhiên tính chất chuyên đề ở một số bài giảng chưa thật rõ do trình độ, năng lực và tâm lý, thói quen của một số GV còn nặng về cách giảng chủ đề. Mặt khác, tâm lý, thói quen ở một số học viên còn thụ động, chưa thật sự đào sâu nghiên cứu, mở rộng kiến thức, vẫn tập trung học những nội dung cơ bản trên lớp nhằm phục vụ mục đích thi, kiểm tra là chính. Do vậy, trước yêu cầu cao của đổi mới, nâng cao chất lượng giảng dạy chuyên đề hiện nay đòi hỏi mỗi GV giảng dạy triết học phải phát huy cao độ tính tích cực, chủ động, sáng tạo trong nghiên cứu, tham gia xây dựng chương trình, lựa chọn nội dung các chuyên đề và kết hợp các phương pháp giảng dạy, thường xuyên “tự làm mới” mình. Mỗi GV phải say mê, tâm huyết với nghề nghiệp, tích cực học tập, nghiên cứu nâng cao năng lực, phẩm chất, vừa chuyên sâu về kiến thức và sáng tạo về nội dung, phương pháp giảng dạy.

Để phát huy vai trò của mỗi GV, cần tiếp tục quan tâm xây dựng đội ngũ; tạo cơ chế, động lực phát huy tính tích cực chủ động của đội ngũ cán bộ, GV trong tự học, tự nghiên cứu, nâng cao trình độ kiến thức, năng lực sư phạm nhất là nội dung, phương pháp, kỹ năng giảng dạy theo chuyên đề đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ; có biện pháp linh hoạt tạo điều kiện thuận lợi để các nhà khoa học, nhà giáo có trình độ chuyên môn cao, có nhiều kinh nghiệm giảng dạy triết học theo chuyên đề của các cơ sở trong và ngoài Học viện tham gia giảng dạy nâng cao chất lượng giảng dạy và bồi dưỡng đội ngũ; chỉ đạo chặt chẽ việc đăng ký và thực hiện bài giảng mẫu, bài giảng chuyên sâu của từng GV ở các bộ môn; động viên khuyến khích đội ngũ GV phấn đấu theo mục tiêu GV giỏi cấp Học viện và toàn quân.

2.3. Thường xuyên đổi mới chương trình, nội dung bảo đảm tính cơ bản, tính chỉnh thể, tính chuyên sâu và tính thực tiễn trong mỗi chuyên đề bài giảng triết học

Đây là yêu cầu cơ bản bởi sự phân định giữa bài giảng theo chủ đề với chuyên đề. Điểm tựa của bài giảng theo chủ đề hay chuyên đề đó là mục tiêu, chương trình môn học và chuẩn đầu ra. Chính mô hình, mục tiêu đào tạo và định hướng “chuẩn hóa, hiện đại hóa” của các đối tượng đào tạo tại Học viện đặt ra phải thường xuyên rà soát, cập nhật, điều chỉnh, bổ sung hoàn thiện chương trình đào tạo, bồi dưỡng, bảo đảm thiết thực, hệ thống, chuyên sâu, sát đối tượng, khắc phục sự trùng lặp về nội dung giữa các bậc học, môn học (Đảng ủy Học viện Chính trị, 2019). Mô hình, mục tiêu và chuẩn đầu ra đó yêu cầu bài giảng triết học phải theo chuyên đề chứ không thể tiến hành theo chủ đề như các đối tượng đào tạo đại học cấp phân đội. Theo đó, chương trình môn học phải quán triệt quan điểm của Đảng, “Đổi mới chương trình, nội dung giáo dục theo hướng tinh giản, hiện đại, thiết thực, phù hợp với lứa tuổi, trình độ và ngành nghề” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2016).

Từ chương trình môn học, về mặt nội dung, yêu cầu mỗi bài giảng là một chuyên đề, đó là *một nội dung mang tính chuyên khảo đi sâu vào nghiên cứu một vấn đề của Lịch sử triết học, Triết học Mác - Lênin, Văn hóa học, Đạo đức học, Mĩ học, Tôn giáo học, Chiến tranh và quân đội, được tiến hành nghiên cứu, khảo sát riêng; đồng thời là những vấn đề cốt lõi nhất, chủ yếu nhất của môn học, được kết cấu thành vấn đề nghiên cứu độc lập, phù hợp với đối tượng nghiên cứu và đối tượng người học*. Với chuyên đề triết học cần chú ý đặc thù tri thức triết học trong xây dựng nội dung bảo đảm sự thống nhất giữa tính chất trừu tượng cao và tính chất cụ thể sinh động của tri thức triết học. Do đó, bài giảng triết học theo chuyên đề cần cung cấp những tri thức triết học có tính khái quát, trừu tượng cao và hướng mở; trực tiếp góp phần tạo dựng hạt nhân lí luận của thế giới quan, phương pháp luận khoa học, cách mạng cho người học.

Tính chuyên đề trong bài giảng triết học phải thể hiện rõ nét ở tính chuyên ngành, chuyên sâu gắn với tính thực tiễn do yêu cầu từ đối tượng đào tạo quy định. Đối tượng đào tạo ở Học viện Chính trị đa dạng, tuy nhiên, ở mỗi đối tượng khác nhau đặt ra các yêu cầu khác nhau về lí luận, thực tiễn và sự vận dụng đối với mỗi chuyên đề. Chẳng hạn, đối tượng đào tạo văn bằng 2 GV chuyên ngành triết học cần tập trung đi sâu vào lí luận nền gốc cũng như sự phát triển mới về lí luận và thực tiễn. Với đối tượng đào tạo sau đại học đi sâu hơn vào các nội dung chuyên ngành với tính chất định hướng, gợi mở lớn hơn gắn với những vấn đề mới về triết học. Với đối tượng đào tạo cao cấp lí luận chính trị, chính ủy, cán bộ chính trị cấp trung đoàn, sư đoàn, cần gắn lí luận với thực tiễn và hướng gợi mở vận dụng nhiều hơn trong thực tiễn nhằm phát triển *tâm nhìn*, kĩ năng tư duy, đây cũng là một xu thế của giáo dục hiện đại trên thế giới.

Nội dung bài giảng triết học theo chuyên đề cần phải có sự phân định rõ ràng với các chuyên đề thông tin khoa học, chuyên đề học tập nghị quyết; bảo đảm tính chuyên sâu, tính độc lập song cần đặt trong tổng thể các chuyên đề của môn học hoặc là chương trình môn học (đối với các chuyên đề mang tính tổng hợp của nhiều môn học và khoa học). Để nâng cao chất lượng nội dung các chuyên đề, cần đẩy mạnh nghiên cứu, quán triệt, cụ thể hóa và vận dụng những tư tưởng, quan điểm mới trong các nghị quyết của Đảng và những vấn đề mới về lí luận và thực tiễn vào giảng dạy cho các đối tượng; gắn sát lí luận với thực tiễn, lí thuyết với thực hành, chú trọng các hoạt động hỗ trợ nhằm phát triển toàn diện phẩm chất và năng lực của người học theo mục tiêu yêu cầu đào tạo. Nội dung trong mỗi chuyên đề bảo đảm tính hệ thống, và nên xoáy sâu vào một vấn đề nổi bật, và thiết kế theo dạng các vấn đề tình huống theo các “cây logic”. Nội dung bài giảng triết học theo chuyên đề ngoài trang bị thế giới quan và phương pháp luận cần “Chú trọng giáo dục nhân cách, đạo đức, lối sống, tri thức pháp luật và ý thức công dân. Tập trung vào những giá trị cơ bản của văn hóa, truyền thống và đạo lí dân tộc, tinh hoa văn hóa nhân loại, giá trị cốt lõi và nhân văn của chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh” (Ban Chấp hành Trung ương, 2013). Kết hợp với tích cực tham gia đấu tranh trên mặt trận tư tưởng, lí luận đặc biệt là cuộc đấu tranh chống các luận điệu sai trái, thù địch trên không gian mạng hiện nay, góp phần bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng trong tình hình mới theo chức trách, nhiệm vụ được giao (Bùi Xuân Quỳnh, 2019, tr 127).

2.4. Đổi mới phương pháp giảng dạy, đánh giá theo hướng tích hợp các phương pháp tích cực phù hợp với từng nội dung chuyên đề

Phương pháp là cách thức, con đường đạt mục tiêu, gắn liền với chương trình, nội dung. Chương trình, nội dung quy định phương pháp giảng dạy và kiểm tra, đánh giá kết quả; nội dung bài giảng theo chuyên đề thì phương pháp cũng là phương pháp theo chuyên đề từ giảng dạy đến thi, kiểm tra đánh giá kết quả học tập. Cần quán triệt sâu sắc quan điểm của Đảng về “Tiếp tục đổi mới mạnh mẽ phương pháp dạy và học theo hướng hiện đại; phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo và vận dụng kiến thức, kĩ năng của người học; khắc phục lối truyền thụ áp đặt một chiều, ghi nhớ máy móc; tập trung dạy cách học, cách nghĩ, khuyến khích tự học, tạo cơ sở để người học tự cập nhật và đổi mới tri thức, kĩ năng, phát triển năng lực; chuyển từ học chủ yếu trên lớp sang tổ chức hình thức học tập đa dạng, chú ý các hoạt động xã hội, ngoại khóa, nghiên cứu khoa học; đẩy mạnh ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông trong dạy và học” (Ban Chấp hành Trung ương, 2013).

Thuật ngữ triết học có tính khái quát hóa, trừu tượng hóa cao nên GV cần vận dụng phương pháp linh hoạt phù hợp với từng nội dung. Những vấn đề, khái niệm khó hiểu, khó nhớ nên trong quá trình giảng dạy, GV cần tập trung trình bày một cách hệ thống, phân tích cặn kẽ; còn các vấn đề khác có thể định hướng nghiên cứu, tọa đàm học thuật, tổ chức seminar, trao đổi và giới thiệu tài liệu để học viên tự đọc, tự nghiên cứu. Trong giảng dạy, GV cần nhuần nhuyễn kết hợp giữa phương pháp tích cực giảng dạy theo chuyên đề nói chung và tính đặc thù của phương pháp giảng dạy triết học nói riêng; đi từ sự phân tích hai mặt đối lập của từng vấn đề, thấy được tính chu kì của logic sự phát triển. Người dạy cần phát huy thế mạnh thuyết trình, lập luận logic của phương pháp giảng dạy triết học Mác - Lênin để cuốn hút, hấp dẫn đam mê và kích thích phát triển tư duy người học.

Quá trình đào tạo đi từ giảng dạy đến kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của người học. Song, đối với GV, chính việc đổi mới phương pháp giảng dạy bắt đầu từ đổi mới phương pháp kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của người học. Cần kết hợp chặt chẽ giữa đổi mới phương pháp giảng dạy theo chuyên đề với đổi mới tích cực phương pháp thi, kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của người học nhằm hướng người học cùng tham gia vào quá trình dạy học, qua đó sẽ thực sự làm chuyên biến mạnh mẽ cách học của học viên và từ đó chuyên biến cách dạy của GV.

3. Kết luận

Bài giảng triết học theo chuyên đề đã được quan tâm và tổ chức thực hiện giảng dạy ở các tất cả các bộ môn thuộc Khoa Triết học Mác - Lênin những năm qua. Quá trình triển khai tổ chức, thực hiện đã từng bước, định hình tương đối rõ nét và bước đầu thu được những kết quả đáng khích lệ, song xét toàn diện các khía cạnh thì vẫn còn những khiếm khuyết, hạn chế nhất định. Bài giảng triết học theo chuyên đề cần tiếp tục được triển khai thường xuyên dựa trên sự quán triệt sâu sắc quan điểm, đường lối của Đảng; phát huy tính tích cực, sáng tạo của đội ngũ GV triết học; nhằm tạo ra sự chuyên biến cả về nội dung và phương pháp, góp phần thực hiện thắng lợi mục tiêu, yêu cầu đào tạo cán bộ theo các chức danh của Học viện Chính trị hiện nay.

Tài liệu tham khảo

- Ban Chấp hành Trung ương (2013). *Nghị quyết số 29-NQ/TW về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế.*
- Bộ Quốc phòng (2013). *Chiến lược Phát triển giáo dục và đào tạo trong Quân đội giai đoạn 2011-2020.* NXB Quân đội nhân dân.
- Bùi Xuân Quỳnh (2019). *Phát huy vai trò của học viên lí luận chính trị ở Học viện Chính trị trong đấu tranh chống quan điểm sai trái, thù địch, cơ hội chính trị trên không gian mạng hiện nay.* NXB Quân đội nhân dân.
- Đảng ủy Học viện Chính trị (2019). *Nghị quyết số 29-NQ/ĐU, ngày 02/8/2019 lãnh đạo thực hiện nhiệm vụ năm học 2019-2020.*
- Đảng Cộng sản Việt Nam (2016). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII.* NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- Hội đồng Trung ương chỉ đạo biên soạn Giáo trình Quốc gia các bộ môn khoa học Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh (2013). *Giáo trình Triết học Mác - Lênin.* NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- Quân ủy Trung ương (2019). *Nghị quyết số 109-NQ/TW ngày 11/2/2019 về xây dựng đội ngũ cán bộ quân đội, nhất là cán bộ cấp chiến dịch, chiến lược đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ trong tình hình mới.*